

Православна Росія – ось ті векторні напрямки, з врахуванням яких Україна має розвивати й відстоювати свою етно-релігійну ідентифікацію. Тому процесу релігійного відродження необхідно сприйняти в себе такі найбільш значимі характеристики постмодерністського мислення, як толерантний підхід до протилежних релігійних позицій, повага до особистості і її право на особистий вибір віри, визнання плюралістичності щодо розуміння навколишнього світу і можливість вільної релігійної орієнтації у ньому, відмова від претензії на «володіння» абсолютною істиною. Тільки виробивши такий підхід, який можна умовно охарактеризувати як «єдність у різноманітті», відроджена національна релігійність з ознаками багатовірства й світоглядного плюралізму зможе перебороти рівень роз'єднаності та роздробленості.

*Ю.Стельмашенко** (м. Київ)

ОСНОВИ ВІРОВЧЕННЯ РУНВіри: ВИТОКИ ТА СУТНІСТЬ**

Тема дослідження є складовою частиною комплексної наукової програми під назвою “Історія релігій в Україні”, яка розроблена і виконується Відділенням релігієзнавства Інституту філософії НАН України.

Розв'язання даної проблеми започатковано в науково-популярному дослідженні Колодного А.М. “РУНВіра (Рідна українська національна віра) та в дисертаційному дослідженні Хміль Т. “Проблема духовності в етико-релігійному вченні Лева Силенка”.

Означена стаття присвячується раніше не вирішеній такій частині загальної проблеми, як віровчення ОСІДу РУНВіри – РУНВіри.

Метою статті є аналіз віровчення ОСІДу РУНВіри – РУНВіри, яка досягається постановкою та вирішенням таких завдань: вступ, дослідження витоків і сутності віровчення та висновки.

На початку 60-х років ХХ ст. в середовищі української діаспори в США виникло нове релігійне явище – РУНВіра (рідна українська національна віра), засновником якої був учитель, вчений та поет Лев Силенко. Створена Л.Силенком РУНВіра являє собою один із варіантів відродження язичництва, яке знайшло своє втілення у формі

* Стельмашенко Ю.О. – молодший науковий співробітник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка.

** © Стельмашенко Ю.О., 2004

монотейстичного неоязичництва. РУНВіра має організаційну будову під назвою Об'єднання синів і дочок України рідної української національної віри (ОСІДу РУНВіри). Після своєї появи РУНВіра набула значного поширення серед української еміграції в Америці, Західній та Східній Європі, Австралії, а на початку 90-х років ХХ ст. з'явилась в Україні.

Витоки РУНВіри кореняться у своєрідності світобачення Л.Силенка, яке сформувалося завдяки таким чинникам. Перш за все, засновника віровчення можна охарактеризувати як людину, яка з раннього дитинства мала нахил до віри предків. Пояснюється це тим, що в родині учителя панувала язичницька віра в головне язичницьке Божество – Дажбога, яка передавалася із роду в рід і закріпилася генетично. Думки та оповідь про Дажбога були його родовою тайною, з якою і в ім'я якої він ріс і розвивався. Суттєвий вплив на формування староукраїнської віри у молодого Л.Силенка справив дід Трохим (батько матері), який багато і часто розповідав своєму внукові про Дажбога.

Наступний чинник пов'язаний з неможливістю об'єднання представників різних християнських конфесій української діаспори в США під єдиною вірою, а також відсутністю єдиного монолітного національного релігійного вчення, яке могло б об'єднати українців для сумісної життєдіяльності. Першою спробою створення національної релігії українців було відновлення язичництва, здійснене вченим, професором, публіцистом та визначним громадським діячем Володимиром Шаяном у низці прозових і поетичних творів, головним з яких вважається “Віра предків наших”. Творчість В.Шаяна справила велике враження на молодого Л.Силенка і стала основою для подальших його досліджень.

Третій чинник – це численні подорожі вчителя в різні країни, спостереження, всестороннє вивчення навколишнього релігійного життя, знайомство з світовою релігійною культурою та зустрічі з представниками різноманітних релігій, які привели його до переконання, що Бога і віру в Бога слід шукати в своїй власній душі.

Четвертий чинник – величезний вплив на Л.Силенка досягнень науково-технічного прогресу, без врахування яких, як він вважає, неможливим створити сучасну релігію.

Під впливом всіх цих факторів у Л.Силенка сформувалося відчуття того, що він не може визнавати ніякої чужої віри, крім національної, а також виникло непереможне бажання мати рідного Бога, показати українцям дорогу до нього та запевнити українців, що їм потрібна тільки монотейстична віра в Дажбога. Відродження

староукраїнської віри та створення сучасного національного вірування стало метою життя Л.Силенка.

Першим літературним твором, в якому знайшло своє відображення неоязичницьке світобачення Л.Силенка, була книга “Мага врата” (інша назва “Гість з храму предків” або “Праісторична Україна”).

Сутність РУНВіри в основному викладено у таких богослужбових книжках як “Мага Віра”, “Мудрість української правди”, “Святе вчення пророка й учителя Лева Силенка”, “Катехізіс” та “Переоцінка духовної вартості”. В цих першоджерелах розглядається надзвичайно велике і різноманітне коло питань, але основу становлять філософія РУНВіри, історико-релігійозна проблема і та рунвірівська мораль.

Центральним питанням філософії РУНВіри є існування Дажбога і всього того, що з ним пов'язано. В багатобожному язичництві України-Руси існувало міфологічне розуміння Дажбога, сутність якого полягала в тому, що Дажбог був одним із численних язичницьких богів, був джерелом світла і тепла та покровителем природи й родючості. Проголосивши віру в єдиносущому Дажбога, Л.Силенко реформував староукраїнську політеїстичну віру і цим самим утвердив абсолютний монотеїзм. Внаслідок цього Л.Силенко підняв розуміння Дажбога на філософський рівень.

Характеризуючи рунвірівське розуміння Дажбога, слід відзначити, що в їхньому розумінні слово “Дажбог” складається з двох санскритських слів: “да”, що означає “дати”, “даючий”, “датель”, і “бгу”, що значить “буття”. “Да бгу” – датель буття. Відтак Дажбог – це датель буття та життєдайна сила.

Дажбог – це датель буття та його первинності (духу) і вторинності (матерії), які тісно взаємопов'язані між собою і не можуть існувати без його волі.

Згідно з РУНВірою, Дажбог – це свідомість та самоволодіюча сила світу, найвищий розум, досконалість, любов та правда. Він єдиносущий, всюдисущий, багатопроявлений, безмежний, всевічний, всеправедний, милосердний, незмінний і нікого не карає пеклом. Єдиносущність Дажбога означає його одиничність та неповторність, Всюдисущність – це відчуття його наявності в бутті природи, суспільства, тіла та душі кожної людини. “Дажбоже мій, - пишеться про це в “Мага вірі”, - ти є в усьому і все в тобі, і правда живе в тобі, як серце в тілі, і безмежність живе в тобі, як світ у Вічності. Ти – душа душі всюдисущого і завждисущого життя, Дажбоже мій” [Святе вчення пророка й вчителя Лева Силенка.- Оріяна, 1995.- С. 155]. Багатопроявленість виявляється в

існування Дажбога як в чоловічому, так і в жіночому роді всього свідомого і несвідомого буття.

Дажбог – це датель буття, а буття – це енергія та дія. Отже, Дажбог - це вічна і незнищима дія. Дажбог – це гравітація, енергія якої невидима, безвагова та всюдипроникаюча. Завдяки гравітації тримається весь без винятку світ. Дажбог – це сила, яка являє собою вічну і незнищиму енергію (першооснову свідомого і несвідомого буття). Оскільки вона народжена Дажбогом, то її ество має божественне походження. Дажбог – це воля, яка являє собою надматерію і наддух. Вона безмежна і вічна. Воля не творець і не руйнівник, але без неї ніщо не твориться і ніщо не руйнується. Дажбог – це животворяще світло, про яке Л.Силенко пише: “Дажбог – це світло, без світла немає життя. Ми прийшли з світла і відходимо у світло” [Святе вчення пророка й вчителя Лева Силенка.- Оріяна, 1995.- С. 155].

У РУНВірі наголошується на тому, що Бог один. Водночас Л.Силенко дає право кожному народові мати свою рідну віру, тобто право називати і розуміти Бога по-своєму, мати свою культуру (обрядність) і мораль (звичаєвість). При цьому жодний народ не має права своєю релігійною духовністю поневолювати духовність іншого народу та силою вмовляння, меча і вогню навертати його на інший шлях.

Згідно з РУНВірою, Дажбог не має ні образу, ні зображення, так само як вони відсутні у гравітації, енергії, світла, любові, правди тощо.

Своєрідним символічним знаменням у РУНВірі є трисула, яка була божественним знаменням у трипільців. Вона втілює в собі думку про те, що у людському світі діють три головні суті: яв – світ явлений, матеріальний; нав - світ навний, духовний; прав – світ правил матеріального і духовного життя.

До історико-релігієзнавчої проблематики віровчення ОСІДу РУНВіри відносяться питання походження зороастризму, буддизму, християнства та життєдіяльності їх лідерів (Заратустри, Будди та Ісуса Христа).

Згідно з Л.Силенком, Україна – це не тільки колыска аристократичної хліборобської культури і цивілізації, але й вітчизна індоевропейських народів та білої людини. На території сучасної України жили скити (або оріяни), які мали надзвичайно високу культуру.

В результаті ознайомлення з рядом досліджень [Сміт В. “Біблійний словник”, Шнайдер Г. “Історія світової цивілізації“, Гіршмен Р. “Іран”, Вільямс Джаксон А.В. “Зороастер”, Вокс В.В. “Ненеція і Персополіс”, Веллс Г.Г. “Нариси історії”, Фінеген Д. “Археологія релігій світу”, Ру Ж. “Стародавній Іран”, Пік Г. “Степ і сівба”, Кент

К.Ф. “Жидівський народ”]. Л.Силенко прийшов до висновку, що засновник зороастризму Заратустра походив із скитського роду і був оріянином. Він був непорочно народжений і мав рідне прізвище Спітама, яке означає «світлий». Заратустра був великим мудрецем, реформатором ведійської віри та творцем зороастризму і походив від староукраїнської віри. Так само як і староукраїнці, Заратустра вважав, що найблагороднішою справою для людини є орати землю і сіяти зерно. Він заохочував своїх одноплемінників (кочівників) до осілого способу життя та вирощування зерна, бо вважав, що хлібороби – це справедливі і мирні люди.

Буддизм, згідно віровчення РУНВіри, також має свої витoki із староукраїнської віри України-Руси. Спираючись на ряд досліджень [Лендштром Б. “Розшуки для Індії”, Пададгая Д. “Історія індуської філософії”, Кшиті Маган Ген “Індуїзм”, Гумперйс К. “Мудрість буддизму”, Дейвидс Р. “Буддизм”, Брави “Пишний похід Індії”, Кембел Дж. “Маски богів”], Л.Силенко вважає, що в легендах Індії “Вашіста” і “Вісмамітра” розповідається про те, що в V ст. До рiздва Христового скити-оріяни вторгнулися до Північної Індії. Одне з оріянських племен під назвою саки складалося із білошкірих людей, які були хліборобами, скотарями та хоробрими воїнами-кіннотниками. Саме вони утворили свою нову державу Сакію, на чолі якого стояв володар Суддгодан. Він говорив мовою тата Оря та матері Лель і був батьком Будди. Оріяни жили в глиняних хатах, зроблених з плетеного хмизу.

В III ст. Перед рiздвом Христовим на території сучасної України жили скити-гітїти, які мали надзвичайно високу культуру. Гітїти колонізували Туреччину, а потім повернулися назад на простори своїх предків, де жили їхні одноплемінники кімери (або кіммерійці). Ці два скитські племена були спорідненими одноплемінниками, які говорили однією мовою і жили за воєнними звичаями.

На думку Л.Силенка, індоевропейське розселення почалося з України-Руси і здійснювалося в різних напрямках і країнах, в різні часи і у різних формах, поступово протягом тривалого часу.

Припущення щодо спільності буддизму із староукраїнською вірою Л.Силенко доводить в такий спiсiб. Згiдно буддизму, чоловік – це творіння, яке значно мужніше ніж жінка. Жінка – це мати, яка дає життя. Вона часто живе почуттями, не завжди врівноваженими розсудком. Будда не радив приймати жінок до об’єднання буддистів, бо ж вважав, що жінки, перебуваючи між чоловіками, створюватимуть балакучість та розповсюджуватимуть заздрість. Подібні переконання були й між козаками Запорізької Січі.

У найдавнішій пам'ятці індійської релігійної літератури – “Ведах”, які були створені в Україні-Руси (Оріяні), сказано, що Будда йшов оріянським шляхом життя, який був ознаменований символом світу і вогню (свастям). Л.Силенко вважає, що вітчизною свастики є Україна. Він це пояснює тим, що найкращий зразок свастики знаходиться біля українського селища Мезиня, розташованого під Києвом. Вона викарбувана на фігурі летючої птиці, зробленої з мамонтової кістки. У буддійському мистецтві цей символ ототожнюється з летом Будди. Статуя Будди із свастикою відображає жалість і співчуття. В Індії усі ведійські святині мають біля своїх вівтарів свастіку.

У скитів тризуб (або трисула) – це оріянський знак, священний символ та свята емблема великої Оріяни. В оріянських духовних поняттях трисула означає триєдність таких першооснов світу як творіння світу, сам світ і нірвана. Трисула – це також священний символ Будди. Буддисти шанують трисулу так, як християни – хрест.

Спільність буддизму із стародавньою вірою України-Руси Л.Силенко доводить ще й тим, що серед священних термінів буддизму є слова, які близькі до староукраїнських та українських. Наприклад, санскритські слова “брахман”, “ман”, “кшатрія”, “ступа” та “пека”. Так, він вважає, що санскритські слова “браг” чи “бріг” означають українські слова “брати”, “брати силу”, “берегти”, а слово “ман” сховане в українських словах “манити”, “ман”, “обман”. Із слів “браг” і “ман” утворилось слово “брахман”. Слово “кшатрия” живе й сьогодні в українській мові у таких словах як “кіш”, “кошовий”, “кошовий атаман”. Санскритське слово “ступа”, яке означає “стопа”, подібне на український вираз йти “по стопах” та “двом стопам”, а санскритське слово “пека”, яке означає “пекти” – на українське слово “пекло”.

Засновник буддизму – Будда, на думку Л.Силенка, також був староукраїнцем (або оріянином). Він дослідив, що Будда народився в родині короля скитського племені, яке належало до касты кшатриїв. Будда знав ведійських богів та богинь: Сварога, Дабу (Дажбога), Дива, Варуна (Перуна), Ваю (Бога віяння та вітру), Морена (Бога п'їтми і смерті), Мокшу (Богиню заспокоєння та плачу) та Агню (Богиню Вогню), які були богами та богинями дохристиянської віри України-Руси. Засновник віровчення РУНВіри вважає, що індійські боги – це уява оріянських племен.

Аналіз деяких досліджень [Словник Вебстера, Енциклопедія Британіка, “Світова біблія”, Аясвами Калянараман “Ар'ятаранджіні” (Сага індооріянів), “Стандарт жидівська Енциклопедія”, енциклопедія “Жидівський народ”, Гутнер Г. “Релігія і постава індоєвропейців”, Картер Г.В.

“Зороастризм і індуїзм”, Беррі Д.Л. “Релігії світу”, “Розмова з Леонідом Плющем”, Штернберг М. “Первісна релігія у світі етнографії”, Гестінгс Дж. “Енциклопедія релігій і етики”, Гіллєрд Ф.Г. “Будда, пророк і Христос”, Ананда Кумарасвали “Будда і святині буддизму”, Джойс Д. “Ісусовий сувій” (“Ісусовий рукопис”), Фиппс В.Е. “Чи був Ісус одружений?”] сформував у Л.Силенка думку про те, що християнство не є оригінальним релігійним вченням. Він вважає, що більшість своїх постулатів християнство запозичило з оріянської віри, зороастризму та буддизму. На його думку, якби не було “Вед”, створених в Оріяні, то не було б зороастризму та буддизму. А коли б не було останніх, то християнство не мало б духовного зразка для створення свого монотеїзму. Отже, ідея віри в єдиного Бога запозичена семітами в оріяні.

Походження християнства від оріянської віри Л.Силенко доводить таким чином. 5000 років тому на територію сучасної Туреччини і Палестини прийшло одне із оріянських племен під назвою гіттїті, від яких пішло невелике семітське плем'я кенїтів, яке почало мешкати між південною Палестиною та Синаєм і поклонялося Яхве. Яхве був гіттїтським Богом Варуном (Перуном) та кенїтським Богом-громовиком. Ім'я біблійного Яхве, на думку Л.Силенка, походить від староукраїнського слова “ява”, яке означає явність, буття, існування та присутність.

Л.Силенко вважає, що семіти (аккади і халдеї) при створенні християнства спиралися також на такі елементи шумеро-вавилонської культури і цивілізації, як законодавчі основи, богознавчі концепції, оповідання про світовий потоп і праведника Зідзудру. Так, на одному із вавилонських будинків викарбувані “Божі заповіді Гаммурабі”, які християнин Езикїєл взяв за основу при створенні “Божих заповідей Мойсея”, перенісши їх на гору Синай.

Доказом того, що в основі християнства лежать адаптовані до іудейських обставин зороастризм і буддизм, є такі факти. У своїх книгах Заратустра писав, що Бог (Ахурамазда) – це дух. Це положення високо оцінили і взяли на озброєння єврейські рабини. Вони написали в “Біблії”, що Бог (Яхве) – дух.

У зороастризмі є поняття про пекло, воскресіння мертвих, останній суд, безсмертя душі та злого духа (Анхра-Майнью), який буде знищений. Засновники християнства також внесли у своє віровчення думки про пекло, воскресіння мертвих, останній суд, безсмертя душі і положення про те, що злий дух (Сатана) буде знищений.

Заратустра говорив, що перед престолом Ахурамазди знаходиться сім добрих духів. Запозичивши цю думку, Іван Богослов

писав, що “благодать вам і спокій від того, що є, що був і що прийде і від семи духів, що перед престолом його” (Об. 1:4).

Згідно з буддизмом, життя – це тягар. Наслідуючи буддизм, архієреї християнства впровадили положення про те, що життя – це носіння хреста.

У буддизмі існує важлива особа – Рудрака (предтеча, який сповістив людей про прихід спасителя (Будди). Творці християнства також впровадили у своє віровчення таку особу, але під іменем Іоанна Хрестителя.

Девадатта (друг Будди ще з юнацьких часів), став апостолом-зрадником. У життєписі Ісуса Христа такою особою став апостол-зрадник Іуда.

Поряд з розглянутою вище філософією РУНВіри та історико-релігійознавчими питаннями значне місце у віровченні відводиться рунвірівській моралі. Мораль РУНВіри – це своєрідна (з точки зору українського етносу) сукупність понять і положень, які необхідні рунвістам для виживання, самовдосконалення та покращення себе і свого шляху життя. Для здійснення цієї мети Л.Силенко пропонує наступні Закони правильного життя і Заповіді.

Закони правильного життя передбачають правильне мислення, правильне хотіння, правильне виконання, правильне ставлення до себе і оточення, правильне харчування, правильну любов, самовдосконалення розуму, душі і тіла людини та правильне виховання дітей.

Правильне мислення – це духовна діяльність та поведінка людини. Правильне мислення повинно мати волю, мету і відвагу. Воля – це святість, яка дана людині матір`ю-природою, думка, вільне володіння собою, проявлення, утвердження і розпорядження своїм “я”, хотіння, бажання, прагнення та розпорядження. Мета мислення – це діловитість, цілеспрямованість і плановість. Мета мислення повинна ґрунтуватися на обов`язкові і відповідальності. Відвага – це сміливість та ознака щасливої людини. З правильного мислення повинно випливати правильне життя та правильне ставлення до себе і оточення.

Правильне мислення тісно пов`язане з правильним хотінням. Хотіння – це внутрішнє прагнення до здійснення та виконання, пристрасть, прагнення відчутти, досягнути, бачити, розуміти. Правильне хотіння передбачає любов, справедливість та послідовність. Любов має бути пристрасною. Особливо цінною є любов до Вітчизни. Справедливість – це благородство та шлях життя. Послідовність – несуперечливість думання і діяння, правильна осмисленість, обумовленість, умотивованість, наполегливість, непохитність, стійкість,

принциповість, неухильне прямування до мети, вірність переконанню і відданість у здійсненні мети.

Мораль РУНВіри передбачає правильне виконання, тобто здійснення задуму, наказу, прагнення, завдання та хотіння. Головні прикмети правильного виконання – благородність, якість та кількість. Правильне виконання має відповідальність, точність і дисципліну. Відповідальність – це почуття людської благородності, гідності та величності. Точність - це звичка людей, які мають життєвий успіх. Дисципліна означає виховання, порядок та правила поведінки.

Правильне ставлення до себе і оточення передбачає незалежне, небайдуже, узгоджене і повноцінне “я”. Головне завдання незалежного “я” – стійко відстоювати, обороняти та самоудосконалювати незалежність особистого і національного “я”, особисту і національну свідомість.

Правильне харчування вимагає, щоб харчі були доброякісними і національними, а їх споживання мало обрядовість.

Важлива роль в моралі рунвістів відводиться правильній любові. Любов – це найкраще почуття, в основі якого повинні лежати душевні почуття людини до людини і прагнення продовжити життя роду. Правильна любов повинна мати ненависть, ощадливість, співпереживання, жертовність, душевну красу, вірність та ненависть до своїх низьких хотінь.

Правильна віра – це сукупність людських спостережень, навиків, понять та багато тисячолітнього життєвого досвіду племені. Правильна віра має правильне народження, блаженне розуміння і правильне призначення. Правильне народження означає, що віра, будучи духовною властивістю людської природи, родиться з тілесних і духовних особливостей народу. Блаженне розуміння – це неприйняття чужої віри і ненав'язування нікому своєї віри. Правильне призначення – це значить берегти рідний спосіб життя, морально-етичні надбання, берегти народ від чужої віри, розвивати в народі самотність, духовну повноцінність і незалежність, учити вірності, виховувати в народі любов до вільного життя та до незалежності від чужих релігій, світоглядів, догм, політичних і соціальних законів.

Закони правильного життя передбачають самовдосконалення розуму, душі і тіла людини. Самовдосконалення ества рунвістів являє собою поєднання моральних норм з таким організаційним принципом як необхідність.

В богослужбових книгах РУНВіри акцентується увага на тому, що необхідно любити родичів та дітей свого і чужого народу. Слід

виховувати своїх дітей у душі рідної віри, родинного вогнища, шанування духовності близьких і далеких предків та майбутніх потомків.

До вищесказаних моральних норм слід додати положення про те, що працювати треба так, щоб праця була щастям та пізнанням серцем і розумом навколишнього світу. Послідовники РУНВіри повинні шанувати свята рідної віри і жити для добра Вітчизни.

Свою життєдіяльність послідовники РУНВіри повинні здійснювати згідно таких Заповідей: розумій і люби Бога по-рідному; не поклоняйся чужоземним поняттям Бога; самоудосконалюй розум, душу і тіло; вір у себе; люби родичів своїх; виховуй дітей своїх у душі рідної віри; шануй духовність предків своїх; шануй свята рідної віри; не самозабувайся на чужині; не обмовляй; живи для добра Вітчизни; будь правдивим свідком; обороняй свої скарби і не привласнюй чужі.

Підсумовуючи проведений аналіз, можна сказати, що філософсько-релігійнознавчий аспект РУНВіри являє собою сучасне, фундаментальне та глибоко національне віровчення, витoki якого кореняться в художньо-філософському та науковому складі мислення та психології Л.Силенка; оточенні та обставинах його життєдіяльності; його ґрунтовних наукових дослідженнях в області світових і національних релігій та природничих наук. Сутність РУНВіри полягає у філософській характеристиці язичницького Дажбога з урахуванням сучасних науково-природничих досліджень; обґрунтуванні того, що зороастризм, буддизм та християнство прямо або опосередковано походять від староукраїнської віри, а її лідери є староукраїнцями за походженням та життєстверджуючою і висококультурною мораллю. РУНВіра – це професійно створена наука, яка пронизана східним релігійно-філософським та українським національним духом. Поява РУНВіри – це визначне явище в релігійному житті людства, а відтак воно заслуговує на увагу.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку автор статті бачить у дослідженні таких аспектів віровчення ОСІДу РУНВіри як питання історії України, рідних і чужих імен, прізвищ та титулів, які ще не отримали свого наукового аналізу.